

РЕЗЮМЕ

на представените научни трудове на ас. д-р Николина Грозева,
кандидат за участие в конкурс за заемане на академична длъжност „доцент” в сфера
на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки, ПН 3.8.
„Икономика” (Финанси и счетоводство)

А. Монографии.

1. Грозева, Н. Рисков капитал за млади иновативни предприятия. УИ на ВСУ, 2019. ISBN 978-954-715-672-2, с. 130.

В изследването се разглежда възможността за алтернативно финансиране с рисков капитал на създаването и развитието на предприятия с висок потенциал за растеж, благодарение на иновативните продукти и услуги, които се стремят да предлагат. Съвременните промени в икономическите условия, като дигитализацията на производството, възникване на нетрадиционни иновативни технологии и браншове, силната конкуренция в глобален мащаб водят до едновременно разрастване на новата и старата икономика, при което младите иновативни предприятия трябва да развият нови модели, за да се наложат на съществуващи пазари или да завладеят нови такива. Тези тенденции към устойчив растеж чрез иновации и развитие неименуемо водят до смяна на парадигмата в системата за разпределение на капитала. Тази промяна повдига и въпроси относно алтернативни възможности за финансиране на иновационната дейност на предприятията. Причините са основно липсата на възможности за вътрешно финансиране в начален етап, както и високият риск, който често съпътства съответният инвестиционен проект. Наличието на основно нематериални активи и малко или с ниска стойност материални почти изключват финансирането чрез банкови заеми, тъй като предприятията не могат да обезпечат кредита със залог, а риска от провал кара банките да предлагат неизгодни условия за подобни проекти.

Посочените промени създадоха предпоставки за развитие на нов вид финансиране на бизнеса чрез инвестиции на рисков капитал. Фондовете за рисков капитал управляват и инвестират значителен по обем средства като финансови посредници извън капиталовия пазар. Пазарът на рисков капитал се заражда първоначално в САЩ през 60-те години на миналия век и постепенно се развива и на територията на Азия и Европа. През последното десетилетие в рамките на ЕС той постепенно се разраства не без подкрепата и на европейските институции.

Описаните насоки на икономическо развитие, както и особеностите във финансирането на бизнеса, до които доведоха те, провокираха написването на настоящото изследване, чиято цел е да се анализират възможностите за финансиране основно на стартиращи предприятия, които нямат или имат ограничен достъп до други източници на финансиране в ранен етап на развитие, но имат висок иновационен потенциал, който изисква инвестиции за неговото реализиране. Не на последно място монографичният труд

представлява своеобразно продължение на научните търсения на автора по въпросите на значението на нематериалните активи за предприятията от иновативните браншове. На по-ранен етап в различни публикации на автора е очертано проблематичното им и несистемно представяне във финансовите отчети, което логично рефлектира върху решенията на инвеститорите за тяхното финансиране от аспект на рисковете, които го съпътстват.

Обект на научно изследване е развитието на пазарът на рисков капитал за млади иновативни предприятия в Европа през последното десетилетие.

Предмет на научно изследване са теоретичните характеристики на инвестиционния процес на рисковото финансиране, характеристика на участниците в него, както и практическото му реализиране в определен етап от развитие на портфейлните предприятия, проучено на база емпирични доказателства от различни източници.

В първа глава се изследват характерните особености на младите иновативни предприятия като обект на финансиране, като са очертани онези техни особености, които са критични за вземането на инвестиционни решения от страна на рисковите инвеститори. Проследени са историческите и икономически условия, трансформацията в ресурсите на предприятията от материални активи към интелектуален капитал и са изведени доказателства, че тя има решаващо значение за създаването на нови предприятия, реструктурирането на стари и начина на финансиране на тяхната дейност. Изведена е обобщаваща дефиниция за същността на младите иновативни предприятия като икономически субект. Това са стартиращи предприятия, във висока степен интензивно ангажирани с иновационни дейности, притежаващи основно интелектуален капитал, изразен предимно чрез компетенциите и уменията на своите основатели и служители (човешки капитал), с потенциал за растеж, относително висок риск от пазарен провал и сравнително кратък период на съществуване. Обоснована е необходимостта в съвременни условия рисковият капитал да се използва все по-често за финансиране на тези предприятия, тъй като достъпът до други форми, особено в начален етап на създаване, е силно ограничен. За целта е проследено историческото развитие на пазара за рисков капитал в Европа и САЩ. Дефинирано е понятието „рисков капитал” и са изследвани етапите на инвестиционния процес за финансиране на млади иновативни предприятия. Характеризирани са европейските политики за стимулиране на възможностите за инвестиции на рисков капитал в стартиращи предприятия.

Във втора глава на база емпирични данни от проведени проучвания са анализирани възможностите за финансиране на млади предприятия, като достъпът до финанси е посочен като една от основните пречки в тяхното развитие. Този проблем е изразен в най-висока степен при стартиращите предприятия и иновативните такива в сравнение с неинновативните предприятия. Стига се до извода, че с рисков капитал се финансират иновациите и се подобрява тяхното качество. Рисковият капитал допринася за преодоляване на ограниченията, свързани с финансирането и кредитирането на предприятията, но инвестиционният избор е труден, бавен и сложен процес. Разгледани са Европейски финансови инструменти за иновации и растеж, като е потърсена

взаимовръзката между формата на финансиране и възможностите за развитие на иновации от предприятията. По отношение на финансирането с дялов и рисков капитал се достига до някои по-важни изводи. На първо място, дяловият капитал способства за развитие на иновациите в предприятията в основно две направления. Онези от тях, които се финансират с дялов капитал развиват повече иновации от останалите. Иновациите, които те създават са в по-висока степен пазарно адекватни, от тези в останалите предприятия. На следващо място в широк смисъл може да се обобщи, че увеличението на иновациите, повишената продуктивност и конкурентоспособност са фактори, които способстват икономическия растеж в Европа. В тяхната реализация дяловият капитал и в частност рисковият капитал имат основен принос.

По отношение на рисковия капитал е изследвано значението му в различните етапи на развитие на компаниите. Достига се до извода, че иновативните предприятия е по-вероятно да получат рисковото финансиране отколкото имитаторите, както и да го получат по-бързо от тях. Фондовете за рисков капитал са склонни да избират предприятия с по-висок брой патентни заявки.

На следващо място се изследва връзката между иновативността на предприятията и формата на финансиране в различни разрези.

Достига се до извода, че по отношение на стопанската активност и финансовото състояние, финансираните с рисков капитал стартапи изпреварват останалите по показатели като производителност на труда, ръст на продажбите и инвестиции в НИРД. Рисковото финансиране води до повишаване на рентабилността на продажбите и капитала и производителността на труда в сравнение с компаниите без такова финансиране. При стартиращи предприятия, рисковият капитал влияе положително върху нетните продажби и темпа на нарастване на заетия персонал. Следователно изследванията на ниво предприятия доказват положителна връзка между рисковото финансиране и развитието на инвестираните предприятия.

Допълва се, че връзка между иновации и рисков капитал не е еднозначна: Рисковият капитал може да стимулира иновациите, но и иновациите могат да привлекат рисков капитал.

Изследвана е връзката между иновации и рисков капитал в регионален разрез. Очертанна е положителна зависимост между иновативната активност на страните и и рисковите инвестиции. Естествено, влияние оказва най-общо нивото на икономическо развитие на отделните държави.

На следващо място е анализирано развитието на пазара за рисков капитал в Европа за последното десетилетие с акцент върху финансирането в ранна фаза за създаване на нови предприятия. Тенденциите в общото развитие са по-скоро положителни. През последната година от анализирания период предприятията са получили най-високата сума инвестиции от рискови фондове. Едновременно с това е налице спад в броя на сделките за последните три години, което означава, че броят на финансираните предприятия е по-малък, но те получават по-голямо финансиране в сравнение с предходни години.

От друга страна се наблюдава тенденция за свиване на пазара в сегмента на предстартово и стартово финансиране за създаване на предприятия. Нивото през последната година, както по обем на сделките, така и според техния брой намалява, за да достигне стойности от следкризисните години. Европейският пазар на рисков капитал си остава фрагментиран. Именно по тази причина и поради отслабването на инвестициите в ранна фаза на развитие Европейската комисия предприема мерки за тяхното стимулиране. Разширяването на капацитета на ЕИФ има за цел да пренасочи 30% от публичните средства за финансиране на стартиращи предприятия. От друга страна излизането на Великобритания от ЕС оказва отрицателно влияние както върху пазара, така и върху развитието на индустрията на рисковото финансиране.

Стимулирането чрез публично-частно партньорство се прилага успешно през изследвания период във водещи държави за развитие на иновативното предприемачество, каквито са Франция и Германия. На регионално ниво тези страни заедно с Великобритания са с най-развит пазар на ранно рисково финансиране, а и по принцип са водещи в Европа.

В заключение са представени основните изводи, до които се достига в резултат на проведените теоретично и емпирично изследване.

Б. Статии и студии

2. **Кънчева, Н.** Международната хармонизация на счетоводството: същност, проблеми, последици. Годишник на ВСУ, 2003, с. 230-238. ISSN 1310-800X

В статията се дефинира същността на процеса на хармонизация на счетоводните практики и правила в световен мащаб. Стремещт за изграждане на глобална система от счетоводни стандарти намира израз в протичащите процеси на конвергенция на международните счетоводни стандарти и Общоприетите счетоводни принципи на САЩ. В разработката са изяснени положителните и отрицателни последици от хармонизирането на счетоводните стандартиазационни норми за потребителите на финансова информация. За целта счетоводната база е анализирана от институционално-икономическа гледна точка като информационен инструмент и средство за обезпечение и гаранции, с помощта на което партньорите по договорите могат да координират размяната на права помежду си. В тази светлина е подчертана необходимостта за изграждане на система от унифицирани правила по отношение на условията на търговската, инвестиционната и финансовата дейност на международните компании, което от аспект на финансовите отчети се постига именно чрез хармонизацията на счетоводните бази.

3. **Кънчева, Н.** Нефинансовата информация във финансовите отчети и значението и за външните потребители. в-к Делова седмица, бр.36, септември 2004.

Публикацията насочва вниманието към ролята на оповестяването на нефинансова информация към финансовите отчети от гледна точка на значимостта ѝ за външните

потребители. Очертават се някои проблеми, свързани с възможностите за по-добра комуникация между управлението на компаниите и инвеститорите на капиталовите пазари. Приведени са аргументи, че в съвременните икономически условия с възникването и развитието на икономиката на знанието, предприятията притежават относително висок дял нематериални активи, които обаче остават извън обхвата на традиционното счетоводство. От друга страна този факт е определящ за пазарната стойност на компаниите, която значително надвишава балансовата им стойност. Застъпено е становището, че това отклонение води до информационна асиметрия между управлението и външните потребители на финансова информация и са направени препоръки за нейното преодоляване чрез предложени подходи за оповестяване на допълнителна нефинансова информация във финансовите отчети.

4. **Кънчева, Н.** Дедуктивни методи за измерване на интелектуалния капитал на иновационните предприятия. Годишник на ВСУ за 2005, с. 126- 133. ISSN 1310-800X

В статията се застъпва становището, че притежаваният от компаниите интелектуален капитал не може да бъде оценен и предствен с традиционните методи на финансова отчетност и така остава извън обхвата на финансовите им отчети. Невъзможността за финансово-счетоводната му оценка, както вътрешна, така и външна се дължи на наложените ограничения в счетоводните стандарти. Защишава се виждането, че информацията в отчетите следва и може да бъде допълнена чрез използването на финансови методи за оценка, които да компенсират липсата на счетоводното му измерване. За целта са разгледани и анализирани критично три, широко приложими в практиката, основни дедуктивно – алгебрични метода за измерване на интелектуалния капитал, с които се цели да се получи информация за неговите компоненти и бъдещото му развитие, която да улесни комуникацията на капиталовите пазари. В заключение се стига до извода, че нито един от методите не успява да определи бъдещата икономическа полза от наличния в компаниите интелектуален капитал, тъй като не е възможно да се установи връзка между него и притока на бъдещи парични потоци в предприятието. Поради многообразието от вътрешни и външни фактори, оказващи влияние върху детерминантите в представените модели, надеждността и възможността за интерпретация на резултатите са значително ограничени. Дори и като приблизителни оценки, резултативните величини не могат да бъдат използвани без допълнителни пояснения, тъй като връзката между получените стойности и интелектуалния капитал може само да се преположи, но не и да се докаже. Липсата на конкретика в резултатите не дава възможност и на управлението да предприеме правилни стратегически меки за повишаване на ефективността от нематериалните си ресурси.

5. **Грозева, Н.**, Финансово отчитане на софтуера съгласно МСФО. Известие на Съюза на учените – Варна, серия „Хуманитарни науки”1/ 2007г. с. 42-45. ISSN 1310-6376

В статията са разгледани различни хипотези за приложение на изискванията на МСС/МСФО за признаване и оценка, относими към софтуера като актив. Поради неговите специфики, той не може да бъде еднозначно третиран според действащите счетоводни стандарти. Очертани са проблемите при първоначалното му признаване за целите на

финансовата отчетност, свързани основно с трудности при неговото класифициране и включване към конкретен клас активи. За вътрешносъздаденият софтуер не винаги е налице изпълнение на критерият „установимост“, а общодостъпният софтуер не отговаря на критерият „контрол“, което води до невъзможност на приложението на правилата на МСС 38 за признаване на нематериален актив в баланса. Направена е съпоставителна характеристика между етапите на създаване на софтуера и етапите на развитие на нематериален актив, разписани в стандарта, като се стига до извода, че те не винаги са приложими в този случай. В резултат в различните предприятия разходите по неговото създаване могат да бъдат третираны по различен начин, което води до алтернативи при изготвянето на финансовите отчети.

6. **Грозева, Н.** Някои критерии определящи качеството на финансовото оповестяване. Известие на Съюза на учените – Варна серия „Хуманитарни науки“ 1/2009, с.27-30. ISSN 1310-6376

От гледна точка на все по-динамично развиващия се европейски пазар, на разрастването на компаниите и инвестициите в тях, както в рамките на ЕС, така и извън него, от първостепенно значение за икономическите контрагенти е достъпът до пълна и надеждна финансова информация за компаниите на капиталовия пазар. Изтъква се, че в съвременни условия се търсят начини за всеобхватно оповестяване на информация за перспективното развитие на компанията. В статията се застъпва становище, че спазването на някои ключови качествени критерии би улеснило във висока степен комуникацията между участниците на международните пазари в контекста на оценката на дружествата, времето, риска и обема на бъдещите парични потоци.

7. **Grozeva, N.** Representing the Development Costs for Application Software in the Financial Statements: a Study on How Bulgarian Accounting Culture Needs to Be Changed, The journal of Faculty of International and Political studies of the Jagiellonian University Politeja, 20/3, 2012, Krakow, с. 115-123. ISSN 1733-6716

Написването на статията е провокирано от мащабното развитие на ИКТ сектора в България, а и в световен мащаб. На фона на неговото разрастване, разходите за разработване на софтуер са категория относително непозната в българската счетоводна практика. В резултат възникват проблеми по отношение на приложението на правилата за неговото признаване и оценка в предприятията от ИКТ сектора в България. Те основно се дължат на неразбирането и неправилното приложение на правилата в счетоводната база от страна на българските счетоводители. Това от своя страна води до отчитане на текущи разходи вместо тяхното капитализиране. Не се идентифицират преките трудови разходи, тъй като обикновено софтуерните разработчици работят по няколко проекта едновременно. Всички тези факти и обстоятелства водят в крайна сметка до нарушаване на вярното и честно представяне на софтуера в отчетите на българските предприятия. Ето защо е предложена е методология за адекватно отчитане на създадения софтуер, определяне на неговата себестойност, оповестяване във финансовия отчет, която би могла

да се прилага не само от българските, но и по принцип в предприятията, производители на софтуер.

8. Грозева, Н. Нови концептуални изисквания към качеството на информацията във финансовите отчети., сп. Счетоводна политика бр. 11-12/2012, с. 29-39 ISSN: 1312-2142 .

В статията е направен преглед на процеса на конвергенция между Общоприетите счетоводни принципи на САЩ и Международните стандарти за финансови отчети от аспект на новия съвместен проект „Концептуална рамка за финансови отчети 2010”. Към момента на написване на публикацията беше завършена Фаза А от проекта. Проектът е разделен на осем фази, като тази първа фаза се състои от две глави: Глава първа „Цел на финансовите отчети с общо предназначение” и Глава втора „Качествени характеристики финансовата информация”. С приемането им през септември 2010 тези две глави влизат в сила и отменят дотогава съществуващите текстове в Рамката (1989) на Съвета за международни счетоводни стандарти (СМСС) и SFAC 1 Цели на финансовите отчети на стопанските предприятия и SFAC 2 Качествени характеристики на счетоводната информация на Съвета за финансово счетоводни стандарти на САЩ (СФСС). В статията е извършен преглед на основните промени, залегнали в новите две глави на Концептуалната рамка 2010 с оглед да се изведат възможно най-актуални изводи за състоянието на счетоводната база и приложимостта ѝ в практиката. За целта е извършена съпоставка с досега действащите текстове, за да се очертаят същностните различия и промени в съответните постановки. Изследвани са концептуалните изисквания към информацията в годишните финансови отчети в детайли, очертани са различията с Рамката от 1989 г., което е принос към българската счетоводна теория, тъй като не е правено до момента. От друга страна са анализирани промените, касаещи концептуалните изисквания към целта на финансовите отчети и техните качествени характеристики тогава за първи път в българската специализирана литература. Прогнозирано е от автора възможното им отражение по отношение на външните потребители на информацията в тях. Повдигнати са дискуссионни въпроси, които и към днешна дата са актуални за счетоводната теория и практика. Чрез направеният в статията анализ всяка заинтересована страна може да извърши преценка, съответни изводи за качеството на счетоводните бази чрез констатиране на липсата или наличието на вътрешни противоречия между счетоводните правила, концептуалното разбиране за качеството на финансовите отчети и целта, която претендират, че изпълняват по отношение на различни стопански факти и сделки, отразени в тях. Статията е цитирана в няколко специализирани научни разработки. Поради големия интерес е публикувана и на страниците на електронното списание на ВСУ в електронното списание на ВСУ.

9. Грозева, Н. Емпирично изследване на информацията за нематериалните активи във финансовите отчети на софтуерните предприятия. Годишник на ВСУ, том XIX, 2013. с. 123-148 ISSN 1310-800X.

В студията е извършен финансов анализ по данни от финансовите отчети на предприятия, производители на софтуер от аспект на оповестяването на нематериални активи, както и на разходите за инвестиции в тяхното създаване. Изследвани са различни счетоводни политики на представяне и какво е тяхното отражение върху финансовото състояние на предприятията от гледна точка на външните потребители на финансова информация. Посредством метода на детайлизацията е анализирано влиянието на различните практики върху същностното съдържание на перата във финансовия отчет на всяко едно предприятие. Изследвани са в тази насока качествените и количествени изкривявания, които са настъпили в обема на приходите, паричните потоци и финансовите резултати. Изказани са аргументирани предположения относно бъдещето развитие в тези величини, както и в стойността на инвестирания капитал и обема на разходите. По важни изводи, които са формулирани от автора са:

- При спазването на изискванията на счетоводните стандарти управлението на предприятието трябва да извършва значителни преценки по отношение на техническата реализируемост на софтуерните си продукти. Предположенията на ръководството рефлектират не само върху представянето на разходите и активите, но и на паричните потоци, и в крайна сметка – върху финансовия резултат преди данъци. Често пъти преценката е умишлено манипулативна, тъй като критерият за техническа реализируемост на нематериалния актив се прилага изборително според нагласите на ръководството и под натиска на акционерите.

- В допълнение и като резултат на тази преценка различните практики на развитие на софтуер могат да резултат в различни относителни дялове на капитализирани разходи. Така например компания, която използва високоструктурен процес на развитие на софтуер, ще капитализира повече разходи, отколкото компания, която използва бързи прототипни (rapid prototyping) техники.

- Класифицирането на разходите като оперативни води до следните различия между финансовите отчети на предприятията, които не спазват правилото за признаване на вътрешносъздадени нематериални активи, от тези на предприятията, които го прилагат. В отчета за доходите нетният финансов резултат в случай на отписване на разходите за развитие ще е по-нисък от този при следването на обратната счетоводна политика. Оттам паричният поток от оперативната дейност намалява с некапитализираната сума. В паричните потоци от инвестиционната дейност няма ефект за разлика от компании, които признават нематериален актив. В баланса няма да се признае актив, което занижава в крайна сметка сумата на нетните активи, т.е. собствения капитал. В компании, които капитализират разходите за развитие на нематериални активи, амортизацията им ще се приспадне от приходите при определяне на крайния финансов резултат. В отчета за паричните потоци ще бъде прибавена обратно при корекциите за непаричните разходи, така че няма да има ефект върху нетния паричен поток от оперативната дейност.

В случай че предприятието капитализира разходите, но причислява плащанията към оперативната дейност, както прави една от анализиранияте компании, ефектът върху отчета за паричните потоци ще бъде същият.

Проведеният анализ на финансовите отчети очертава основната обективна причина за влошеното представяне на вътрешносъздадените нематериални активи във финансовите отчети на софтуерните производители. Това е критерият за тяхното признаване – техническа реализируемост на проекта, залегнал като основен и в използваните счетоводни бази, който на практика е явно трудно приложим и дори в много случаи неприложим. Различните му интерпретации водят до несъпоставимост на информацията във финансовите отчети на предприятия от един и същ бранш, прилагащи едни и същи счетоводни бази. Това затруднява финансовия анализ на данните и в крайна сметка – вземането на инвестиционни решения. На следващо място заради критерия и по-скоро заради неговата неприложимост преценката относно съществеността на представената информация не е точна, т.е. на инвеститорите не се представя иначе съществена за тяхното икономическо поведение информация. Следователно информацията за нематериалните активи и направените за тях инвестиции не може да има и няма нито прогнозна, нито потвърждаваща роля за потребителите. Така нейната полезност за вземане на решения намалява.

10. Грозева, Н. Същност и значение на инвестициите в нематериални активи. Известие на съюза на учените – Варна серия „Хуманитарни науки” 1/2014, с. 10-16. ISSN 1310-6376

През последните години инвестициите в нематериални активи в частния сектор нарастнаха значително. В литературата и практиката навлязоха понятия като “нова икономика”, “интелектуален капитал”, “човешки капитал”. Съществуват стотици, ако не и хиляди научни разработки и консултантски доклади, коментиращи тези нови икономически категории. Целта на статията е да се потърси отговор на следните въпроси: Защо нематериалните активи придобиват актуалност? Какво е тяхното значение за стопанската дейност? Какво кара предприятията да инвестират в нематериални активи? В резултат от проведеното теоретично и емпирично проучване са формулирани отговори на поставените изследователски въпроси.

Ключови фактори за развитието на новия икономически ред са нематериалните активи като цяло и в частност – информационните технологии. Нещо повече, дори и най-традиционните производства се развиват в посока към информационна ера, където конкурентните предимства все повече се свързват с ресурси, различни от дълготрайните и ликвидните материални активи. Информацията и въвеждането на производства, основани изцяло върху познанието, стават ключови, решаващи за икономическото развитие. Причините за инвестициите в нематериални активи са основно две: промяната в начина, по който бизнесът функционира в резултат на глобалната икономическа трансформация към информационно общество, и на второ място, свързаната с това промяна в базата на инвестиционните решения на инвеститорите.

11. Грозева, Н. Нематериални активи и качество на финансовото оповестяване, сп. Народностопански архив, бр. 4/2015, с. ISSN 0323 – 9004

Актуалността на разработката е продиктувана от съвременното развитие на икономиката, в което все повече доминира ориентацията към знанието и иновациите. Предмет на статията е разкриването на някои ключови за качеството на финансовото оповестяване на нематериалните активи аспекти, спазването на които би улеснило във висока степен комуникацията между участниците на международните пазари.

Обект на изследване са нематериалните активи, разработени вътрешно и представени във финансовите отчети на предприятията по примера на софтуерния бранш.

Изследователската хипотеза е, че е възможно включването на информация за вътрешносъздадените нематериални активи във финансовите отчети на софтуерните производители, което би повишило нейната полезност.

12. **Грозева, Н.** Финансиране на стартиращи предприятия с рисков капитал. Известие на съюза на учените – Варна серия „Хуманитарни науки” 1/2015, с. 45-49. ISSN 1310-6376

В съвременни условия младите иновативни предприятия се нуждаят от адекватни форми на финансиране за развитие на своите бизнес проекти. В началния етап от своята дейност те не реализират печалби и парични потоци, а и притежават предимно нематериални ресурси, въплатени в човешки капитал, което възпрепятства финансирането им чрез кредитиране от банките. Целта на статията е да се анализират възможностите за финансиране основно на стартиращи предприятия, които нямат достъп до акционерен капитал чрез финансовия пазар, но имат висок иновационен потенциал, който изисква инвестиции. Обект на изследване са особеностите и основните етапи на финансирането от фондовете за рисков капитал, разгледани в този контекст, а предмет на изследване е анализът на предимствата и недостатъците от тяхното използване от гледна точка на стартиращото дейността си предприятие.

13. **Грозева, Н.** Аспекти на финансовия анализ на платежоспособността на предприятията. Известие на съюза на учените – Варна серия „Хуманитарни науки” 1/2016, с. 18-23. ISSN 1310-6376

Целта на настоящата статия е да се изследва платежоспособността като ключов фактор за определяне ефективността от дейността. Застъпва се становището, че правилно обоснованият анализ на паричните потоци е важна предпоставка за тяхното добро управление. Негова приоритетна цел е поддържането на платежоспособност, която е тясно свързана с ликвидността и рентабилността на дейността. Често пъти паричните плащания и постъпления имат неравномерен характер във времето. В резултат може да се формира излишък или дефицит на парични средства. Следователно е необходимо ефективно използване на временно свободните парични средства за реинвестиции в оперативната дейност и финансови инвестиции, тъй като те губят стойност във времето и под влияние

на външни фактори. От друга страна, недостигът на парични средства оказва отрицателно влияние върху нивото на платежоспособност. Ето защо правилното финансово управление на паричните потоци се изразява в поддържането на относително постоянно ниво на ликвидност във времеви аспект.

14. **Grozeva, N.** Young innovative firms and venture capital financing. Globalization, the state and individual 1/2018.

Целта на статията е да се анализират възможностите за финансиране с рисков капитал на стартиращи иновативни предприятия и факторите, които определят инвестиционния избор в този аспект. В статията са изяснени особеностите на младите иновативни предприятия като обект на финансиране и в резултат е изведена дефиниция за целите на изследването. Анализирана е причината в съвременни условия рисковият капитал да се използва все по-често за финансиране на тези предприятия и са направени изводи относно развитието на пазарът за дялов и рисков капитал в Европа и САЩ. Проследени са и възможностите за финансиране с рисков капитал на българските предприятия на съвременен етап.

15. **Грозева, Н.** Някои аспекти в обучението в семинарни занятия и упражнения по теория на счетоводството. Известие на съюза на учените учениците – Варна серия „Хуманитарни науки”1/2018, с. 38-55. ISSN 1310-6376

Представената статия е опит да се обоснове нов подход при провеждане на семинарните занятия и практическите упражнения по счетоводните дисциплини изобщо и теория на счетоводството в частност в резултат от личния ми опит и като студент, и като преподавател. С оглед на обстоятелството, че дисциплината “Обща теория на счетоводството” е основополагаща за целия курс на обучение по счетоводство, в изложението са представени някои мои виждания главно за методиката на обучение на упражненията в този предмет. Поради ограничения обем на статията са очертани само някои направления по които би могло и би трябвало да се усъвършенства обучението в упражненията по теория на счетоводството с цел да се осигурят знания и навици у студентите да прилагат рационално и комбинативно мислене в усвояването на останалите специални дисциплини, както и при последващата им реализация в практиката.

В. Доклади

16. **Кънчева, Н.** Въвеждането на Международните счетоводни стандарти – част от процеса на икономическа интеграция на България. Хармонизация на счетоводството: сборник доклади от научна конференция, 17-18 май, Варна. Унив. изд. ИУ, 2002, с. 24-30. ISBN 954-21-0168-6

В доклада са формулирани основните причини, които според автора наложиха сложния процес на хармонизация на счетоводството и е направена оценка доколко задължителното прилагане на Международните счетоводни стандарти е достатъчно за тази цел. Стига се до извода, че предстоящата хармонизация на националното

счетоводство в съответствие с международните изисквания е важна предпоставка за реалното включване на България в изграждането на глобалната икономическа мрежа, функционирането, на която е опосредствано от непрекъснатото развитие на световния капиталов пазар. Въвеждането на МСС е само начална стъпка към процеса на международна интеграция на счетоводството, другата част е механизмът по който тя ще функционира. Именно той е определящ за постигане на реални подобрения в качеството на счетоводната информация. Посочените изводи се потвърдиха през изминалите оттогава години. Счетоводството се превърна в универсален език на бизнеса в световен мащаб.

17. **Кънчева, Н.** Относно критериите за признаване и отчитане на нематериалните активи. Счетоводството в условията на пазарна икономика: научно-практическа конференция: доклади, София, УНСС, "Счетоводство и контрол" ООД, 2002, стр. 294 – 299.

Целта на доклада е извършването на сравнителен анализ на критериите за класифициране и признаване на нематериалните активи, които са залежали, от една страна, в трактовките на международните, а от друга страна, в американските счетоводни стандарти. Установени са предимствата и недостатъците на двата подхода, тяхната икономическа същност и значението им за стопанската и счетоводната практика.

18. Грозева, Н., Финансово отчитане и оповестяване на вътрешносъздадените нематериални активи., Сборник с доклади от научна конференция „Счетоводство и одит”, Варненски свободен унив. "Черноризец Храбър" ,с. 107-119 2007, с. . ISBN 978-954-715-351-6

В доклада се анализират счетоводните практики за оповестяване на вътрешносъздадените нематериални активи в предприятията. Възприета е класификация на интелектуалния капитал в предприятията, като обобщаващо понятие за тяхната съвкупност. В резултат са изтъкнати недостатъците на счетоводните правила, които не са пригодни да осигурят адекватна финансова информация за този тип ресурси. Изказано е становището, че процесът на конвергенция на счетоводните бази трябва да отдаде дължимото на съзникващите в практиката проблеми по отношение на вътрешносъздадените нематериални активи. За съжаление такова решение все още не е намерено от стандартизационните органи и към момента, което определя въпросът като дискуссионен и актуален и към днешна дата.

19. **Grozeva, N.** Reporting the investments of intangible assets in the annual financial statements of the companies., Proceedings of the 3rd International Conference The Economies of Balkan and Eastern Europe Countries in the changed world, 2011, Румъния, с.258-264 ISBN: 978-960-363-038-8 - ISSN: 1792-4383

В доклада се разглежда представянето на инвестициите в нематериални активи от иновативни компании, които ги разработват и произвеждат. Целта е да се анализират счетоводните регулации и практики, отнасящи се до третирането на инвестициите в нематериални активи, за да се направят изводи относно тяхното влияние върху дейността и оценката на предприятията и да се посочат насоки за тяхното подобряване.

20. **Grozeva, N.**, Intangible assets in the annual financial statements of the companies, Proceedings of International Scientific Conference SERBIA AND THE EUROPEAN UNION, Faculty of Economics, University of Niš, Сърбия, 2012, с. 133 -141. ISBN 978-86-6139-061-6.

В по-голямата си част нематериалните активи не се включват във финансовите отчети на предприятията. Много от компаниите не оповестяват приходите си от този тип ресурси, нито се стремят целенасочено да максимизират печалбите си от контрола върху тях. От друга страна в практиката и в академичните среди широко се застъпва становището, че нематериалните активи и инвестициите в тях са значителен източник на бъдещи печалби и доходи. Въпреки това рестрикциите за тяхното счетоводно признаване и в много случаи липсата на достатъчно надеждна оценка ги изключват от баланса на компаниите. Инвестициите в нематериални активи се отчитат като текущи загуби. От финансова гледна точка за компаниите, които реализират високи нива на инвестиции в НИРД тази счетоводна практика води до изкуствено занижаване на текущите финансови резултати и завишаване дела на оперативните разходи, докато бъдещите печалби са надценени. Докладът е фокусиран върху посочените проблеми тяхното отражение върху пазарната стойност на компаниите, респ. пазарната капитализация, а оттам и върху инвестиционните решения на външните потребители на информация от отчетите. Застъпва се становището, че на съвременен етап, особено у предприятията от иновативните браншове е налице скрита капиталова стойност за външните потребители на отчетите. Посочени са възможни подходи за преодоляване в известна степен на проблема с оповестяване на нематериалните активи, разработени или създадени в предприятията.

21. **Грозева, Н.** Софтуерът – специфичен нематериален актив в системата на общоприетите счетоводни принципи на САЩ. Сборник с доклади от национална научна конференция на младите изследователи „Стратегия за развитие на българската икономика и външноикономическа дейност след кризата”, ВСУ, 2012.стр. 350 – 359. ISBN 978-954-715-597-8

Подобно тясно специализирано и едновременно задълбочено изследване на въпросите, касаещи представянето на софтуера според американската нормативна счетоводна база не е правено до момента на публикуване на доклада в нашата академична литература. Докладът отразява вижданията на автора за финансовото третиране на софтуера за пазарна реализация у компаниите - производители в САЩ. Разработена е методология за практическо приложение на критериите на SFAS 86 според етапите и фазите от жизнения цикъл на софтуера, което е основен приносен момент в публикацията по отношение на качествено оповестяване на нематериалните активи във финансовите отчети.

Г. Учебници и учебни помагала.

22. Милев С., **Кънчева Н.**, Илиев Ил., Учебно ръководство по финансово счетоводство. Варна, ВСУ “Черноризец Храбър” – унив. изд., 2005, 103 страници, от които 40 страници автори. ISBN 954-715-276-9

Учебното ръководство е първо издание. В него собственото ми участие е с глави VI, VII, XI. Съобразено е с учебната програма на дисциплината Финансово счетоводство. В него са изложени лекциите на преподавателите, така, че те да следват и тематичните единици. На места в ръководството са включени решени примери, които допълват и изясняват изложението.

23. **Грозева, Н.** и кол. Сборник от задачи по финансово счетоводство. УИ на ВСУ, 2012, стр. 254, от тях 32 собствено участие. ISBN 978-954-715-553-4

Сборникът е трето преработено и допълнено издание. В него са включени 57 методически примера с решени задачи и 76 задачи за упражнения и самоподготовка на студентите, 5 теста за годишни финансови отчети и въвеждащи въпроси към всяка глава и основни раздели. Съдържа и глава за тестове и казуси от проведени държавни изпити. Съдържа 9 глави, приложен е примерен национален сметкоплан. Самостоятелно съм разработила Глави V, VI.

24. Свраков, А. **Грозева, Н.**, Монева, И. Учебно ръководство по основи на счетоводството., Варна, УИ на ВСУ, 2013, стр.136, собствено участие 30 стр. ISBN 978-954-715-607-4

Учебникът е предназначен за обучение на студенти по дисциплината Основи на счетоводството. Разделен е на две части. Първата съдържа теоретични теми и тестове в съответствие с учебната програма по дисциплината, а втората има по-скоро практическа насоченост. Самостоятелно съм разработила теми от първа до четвърта включително от Раздел втори, стр. 97-117.

25. Милев, С. Монева, И. **Грозева, Н.** Ръководство по финансово счетоводство. Учебник за дистанционно обучение, 2014. Общо 64 страници, собствено участие - 22 стр. Представява разширено, актуализирано и допълнено издание на предшестващото го печатно такова.

26. **Грозева, Н.** Учебно ръководство по финансов анализ. Е-литера, 2017.

Ръководството е предназначено за всички, които изучават финансови и икономически специалности. Целта му е да предостави знания и умения за разбиране на теоретичните основи и практическата приложимост на финансовият анализ като наука и реална практическа управленска дейност в предприятието. Съобразено е с учебните програми по дисциплините Финансов анализ и Анализ на финансовите отчети.

Ръководството обхваща лекционния материал по дисциплините и е предназначено за студенти от бакалавърски програми и магистърски програми. Включените задачи и казуси са предназначени за решаване на семинарни занятия по дисциплината. Учебното ръководство е съобразено с учебната програма на Chartered Financial Analyst Institute по анализ на финансови отчети.

12.02.2019, Варна

Изготвил:

ас. д-р Николина Грозева